

Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel Düşünmeye Bakışlarıyla İlgili Bir Değerlendirme

Buket TAŞKIN & Süleyman Sadi SEFEROĞLU

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Ankara
e-posta: bukettaskin@hacettepe.edu.tr, sadi@hacettepe.edu.tr

11. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu (ICITS-2017)
24-26 Mayıs 2017, İnönü Üniversitesi, Malatya

Çalışmanın Önemi

- ❑ Eleştirel düşünme, bireylerin kazanması gereken 21. YY becerilerinden biridir (*Trilling & Fadel, 2009*).
- ❑ Günümüz eğitim sisteminde düşünen, eleştiren, üreten, bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler yetiştirilmeye çalışılmaktadır.
- ❑ Eğitim programları, öğrencilere düşünme becerilerini kazandırmaya yönelik hazırlanmaktadır.
- ❑ Öğretmenler bilgi çağının gelişiminde etki alanlarının genişliği sayesinde önemli bir role sahiptir.
- ❑ Öğretmen adaylarının; yenilikçi bakış açısına sahip, eleştirel düşünme eğilimi yüksek ve yaratıcı düşünen bireyler olarak yetişmeleri toplumun geleceği için önemlidir (*Jaskyte, Tylor & Smariga, 2009; Schreglmann, 2011*).

Amaç

- ❑ Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümünde öğrenim gören lisans öğrencilerinin:
 - sahip oldukları bilgi ve becerilerin,
 - geçirdikleri eğitsel süreçlerineleştirel düşünme temelinde incelenmesi
- ❑ Öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri ve eleştirel düşünmeyi nasıl kavramsallaştırdıkları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Eleştirel Düşünme

- ❑ **Kritikos** - sorgulama, anlamlandırma, analiz edebilme
- ❑ Alan yazında problem çözme, karar verme gibi pek çok düşünme becerisi ile ilişkili görülen eleştirel düşünme, **bir beceri** veya **süreç** olarak tanımlanmaktadır.
 - İstenilen davranışların olabilirliğini artıran bilişsel beceri ya da stratejilerin kullanılması (*Halpern, 1996*)
 - Bireyin davranış, kabul ve inanışlarına yön veren çözümleyici, değerlendirmeye yönelik bilinçli yargılarda bulunması ve bunları ifade etmesi (*Evancho, 2000*)
 - Düşünsel açıdan kuşku duymayı ve bu nedenle kuşku duyulan konuya dair bilgi toplamayı içeren bir süreç (*Semerci, 2003*)
 - Dünya hakkında geçerli ve güvenilir bilgi edinme çabasında olan bireyin sağlıklı düşünme süreci (*Schafersman, 1991*)

Eleştirel Düşünen Bireyin Özellikleri

- ❑ Eleştirel düşünen bir birey olmak için yalnızca konu hakkında bilgi toplamak yetmez.
Buna ek olarak bireyin sahip olması gereken birtakım özellikler bulunmaktadır
(Facione, 2000; Pithers & Soden, 2000):
 - Bilimsel yöntemler kullanma
 - Neden arama
 - Seçenekler, alternatifler arama
 - Yeni fikirler ve görüşlere açık olma
 - Risk almaya yönelten içsel motivasyon
 - Kendi kendini sorgulama
 - İsteklilik ve içtenlik

Çalışma Grubu

- Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü'ne devam eden lisans öğrencileri

	Kadın	Erkek	
4. Sınıf	24	13	37
2. Sınıf	18	12	30
Toplam	42	25	67

Uygulama

- İletişim ve Mesaj Tasarımı dersi yürütülürken;
 - Eleştirel düşünmeyi destekleyici tartışmalar ve etkinlikler
 - Ödevler ve sınavlarda yorum gücünü geliştirmeye yönelik hazırlanan, çok yönlü düşünmeyi destekleyen sorular

Veri Toplama Aracı - 1

- İlgili alan yazın temel alınarak araştırmacılar tarafından hazırlanan anketle
 - “İletişim ve Mesaj Tasarımı” dersini
 - “Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü”nün öğretim programının işleniş sürecini
- eleştirel düşünmeyi destekleme bağlamında değerlendirme

Veri Toplama Aracı - 1

- Ders ve öğretim programıyla ilgili görüşlerini ortaya çıkarmak için:
 - Öğrencileri problemlerin sebep ve sonuçlarına dair hipotezler üretmeye yöneltme
 - Görüşlerini sadece destekleyecek gerçekleri değil, çürütecek gerçekleri de aramaya teşvik etme
 - Sınıf yönetiminde özgür düşünceye ortam sağlayan hoşgörülü bir tavır sergileme
 - Çoğunluğun kabul ettiği ve savunduğu her zaman doğru değildir fikrini aşılama
 - Sınavlarda sadece ezbere dayalı değil yoruma dayalı bilgiler de isteme

Veri Toplama Aracı - 2

- ❑ İkinci veri toplama aracı Akbıyık (2002) tarafından geliştirilen “**Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği**”dir.

Veri Toplama Aracı - 2

- ❑ Bir karara varmadan önce dayanak noktalarımı konunun izin verdiği ölçüde kesinleştiririm.
- ❑ Hatalı olduğu açık bir şekilde belliyse kendi düşüncemden vazgeçerim.
- ❑ Reddettiğim düşünceleri destekleyen bilgilerini dikkate almam.
- ❑ Doğru olan bakış açısının kendi bakış açım olduğunu düşünürüm.

Veri Toplama Aracı - 3

- ❑ Öğrencilerin eleştirel düşünmeyi nasıl kavramsallaştırdıklarını anlamak için kendilerinden bu kavramın zihinlerinde canlandığı anahtar sözcükleri belirtmeleri istenmiştir.

Verilerin Analizi

- ❑ Verilerin analizi sürecinde öğrencilerin eleştirel düşünmeye ilişkin yaptıkları tanımlamalar ve önerdikleri kavramlarla ilgili olarak **nitel analiz**
- ❑ Eleştirel düşünme beceri puanları ve geçirilen süreçlerin ne derece eleştirel düşünmeyi desteklediğine dair öğrenci değerlendirmesine dayanan veriler için **nicel analiz**
- ❑ Öğrencilerin demografik değişkenlerine göre eleştirel düşünme beceri puanları incelenirken **Mann-Whitney U testi**
- ❑ Eleştirel düşünme beceri puanı ve eleştirel düşünme değerlendirme puanlarının ilişkisi incelenirken **Spearman korelasyon testi**

Bulgular

- ❑ Eleştirel düşünmenin öğrencilerin zihninde yoğunluklu olarak “düşünme, sorgulama, değerlendirme, bakış açısı, farklı yön/açı, analiz ve yorum” ifadelerini canlandırdığı ve eleştirel düşünmeyi bu şekilde kavramsallaştırdıkları görülmüştür.

bulundurarak taraması
bilgileridayandırma
düşünce onyargısız
bilgilerde anlamaya
dayanaklı argümantasyon beyin
saygı araştırma kötü sonuç
bulma ağır yanlış tüm eleştiri olumsuz değişik
bilgiler analitik yargı fikir bakış mantıksal
aramak göz beğeni benlik yorum mantık kaçı
akışı eleştirme tarafsız etme düşünme iyi
açılı eleştirme tarafsız etme düşünme alan yargılama
boyutlarıyla buluma yorumlama olumlu etme düşünme objektif geniş yeni
hoşgörü acıları farklı tartışma yargılama objektif geniş yeni
inceleme karşı alma analiz gözlem çok alan yargılama objektif geniş yeni
fırtınası güvenilir yargıda verme aktı açısı farklı tartışma yargılama objektif geniş yeni
yürütme doğru almak davranma
karşılaştırma açıdan yapma yenilik perspektif
açıkça belgelere bakmak

Bulgular ..

- ❑ Öğrencilerin eleştirel düşünme beceri eğilim puanları genellikle ortalamamanın üstündedir.
- ❑ Eleştirel düşünme beceri puanları; müfredat ve derse yönelik değerlendirme puanları cinsiyete bağlı olarak değişmemektedir.
- ❑ Sınıf düzeyi ve eleştirel düşünme beceri puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur, bu farklılık küçük sınıflar (2. sınıf) lehinedir ($p < .05$).

Bulgular ...

- ❑ Öğrencilerin eleştirel düşünme beceri puanları İletişim ve Mesaj Tasarımı dersine ($r=.508$; $p<.01$) ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü öğretim programına ($r=.601$; $p<.01$) yönelik eleştirel düşünme algı ve değerlendirmeleri arasında **anlamli bir ilişki** olduğu ve eleştirel düşünme beceri **puanı arttıkça** bireylerin bu konuda yaptıkları **değerlendirme puanının da yükseldiği** görülmüştür.

Sonuçlar

- ❑ Ders süreciyle ilgili yapılan değerlendirmelere göre ders kapsamında eleştirel düşünme becerilerinin yeterince desteklendiği söylenebilir.
- ❑ Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi öğretim programı, eleştirel düşünmeyi destekleme anlamında yetersiz görülmüştür.
- ❑ Küçük sınıfların eleştirel düşünme beceri puanlarının daha yüksek olması, öğretim programının eleştirel düşünmeyi yeterince desteklemediği hatta gerilemesine sebep olduğu görüşünü uyandırmıştır.
- ❑ Öğrencilerin eleştirel düşünmeyi kavramsallaştırma biçimleri ve öğretim programına yönelik olarak yaptıkları değerlendirmelerin dikkate alınmasının, etkin eğitsel süreçleri gerçekleştirmek açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

Teşekkürler...